

УДК 159.92

ШЕВЧЕНКО К. О.

Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України (м. Київ)

ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

У статті узагальнено концептуальні положення основних підходів до вивчення педагогічної фасилітації як суттєвої характеристики гуманістичного особистісно-орієнтованого навчання. Стверджується, що сучасні антропоцентричні суспільні тенденції та процеси гуманізації формують соціальне замовлення на спеціалістів гуманітарної сфери, спрямованих на гуманістичну парадигму стосунків, яка передусім виявляється у фасилітативній взаємодії з партнерами: недирективному управлінні, створенні розвивального середовища співпраці та творчості. Саме тому дослідники звертають особливу увагу на вивчення розвивальних стратегій психологічного впливу, які засновані на міжсуб'єктному розумінні детермінації психічного у людині та вірі у її позитивний потенціал, необмежені можливості постійного розвитку і самовдосконалення.

Ключові слова: освітнє середовище, педагогічна фасилітація, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, фасилітативна компетентність, фасилітативна технологія, фасилітативне навчання, фасилітативний вплив, фасилітуюча діяльність.

...Наше завдання – аж ніяк не зробити дитину генієм – Нобелівським лауреатом, скрипалем-віртуозом, олімпійською «зіркою». Наша мета – дати дітям необмежені можливості в житті. А здійснення її буде визначатися тим, що обере сама дитина, ким вона вирішить стати, що сподобається їй з довгого списку можливостей...

Г. Доман, С. Ейзен [4]

Постановка проблеми. Соціальне замовлення на гуманістично орієнтованого педагога, конкурентоспроможного у сучасному суспільстві, зумовлює сьогодні значний науковий інтерес до процесів гуманізації освіти, актуальних проблем професійної діяльності та особистості педагога. Зацікавленість спеціалістів різних галузей наукового знання посилюється у світлі протиріччя між декларованою суспільною потребою у педагогах гуманістичного спрямування та фактичною відсутністю її задоволення з боку фахових освітніх установ.

Суттєвою характеристикою гуманістичного особистісно-орієнтованого навчання є його реалізація як суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками, у якій педагог виступає передусім як фасилітатор особистісного зростання учнів.

Відтак, пошук способів і засобів гуманізації навчально-виховного процесу обумовлює звернення до педагогічної фасилітації як процесів взаємодії між учителем та учнем, які базуються на засадах гуманізму, полісуб'єктності та толерантності, а здатність педагога до створення такого освітнього простору стає мірилом його професіоналізму.

З огляду на це, важливо проаналізувати інтенціональні, операціональні, результативні, статусно-рольові ознаки фасилітативної взаємодії у педагогічній комунікації як двостороннього

процесу взаємовпливу учасників, за якого відбувається спільний особистісний ріст, розвиток суб'єктності як учня, так і вчителя.

Відповідно, **метою статті** є окреслення особливостей педагогічної фасилітації у контексті професійної компетентності педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світлі вищезазначеного необхідним видається узагальнити теоретико-методологічні підходи до аналізу феномену фасилітації. Серед них слід відмітити дві групи: ідеї соціально-психологічного напрямку та концепції педагогічної фасилітації у гуманістичній психології та особистісно-орієнтованій педагогіці.

Ефекти соціальної фасилітації як покращення індивідуальних результатів діяльності у присутності інших людей та соціальної інгібіції – погіршення результатів були відкриті завдяки першим експериментальним дослідженням групової взаємодії та впливу групи на поведінку індивіда (Н. Тріплетт, В. Меде, Ф. Олпорт, В. М. Бехтерев). Увійшовши таким чином наприкін. XIX – поч. XX ст. до наукового вжитку, термін «фасилітація» набуває подальшого розгляду у працях Р. Зайонса, С. Харкінса, Д. Майерса, М. Шеріфа, П. Зоді, М. М. Обозова та ін.

У результаті виявлена залежність проявів фасилітації, інгібіції або соціальних лінощів

(тенденції докладати менше зусиль у ситуації спільної діяльності та відсутності контролю за індивідуальним внеском кожного учасника) від низки соціокультурних та психологічних факторів [9]. Науковці зосереджувались на вивченні феномену фасилітації як процесу надання допомоги групі у виконанні завдання, вирішенні проблеми або досягненні угоди до взаємного задоволення учасників, а також механізмів підвищення ефективності групової роботи. Отже, у межах соціально-психологічного підходу фасилітація розглядається як одна зі складових будь-якої комунікативної взаємодії у групі, основа механізму регуляції ефективної групової взаємодії.

Надалі вивчення та використання фасилітативних явищ обґрунтовувались у психотерапії, груповій терапії та психологічному консультуванні, теоріях особистісно-орієнтованої педагогіки. Термінологічно її не визначаючи, фасилітацію розглядали у своїх роботах А. Адлер, Л. Виготський, А. Маслоу, В. Соловйов, В. Франкл, Е. Фромм та ін., заклавши психолого-педагогічні основи розуміння сутності фасилітативного підходу до навчання і виховання особистості.

Одну з найбільш ретельно описаних та структурованих концепцій роботи фасилітатора створив Д. Б'юджентал, який підкреслює, що знань елементів теорії та володіння навичками, технологіями не може бути достатньо, оскільки майстерність живого глибинного спілкування не вибудовується автоматично з елементів комунікативної компетентності.

Визнання того, що суттю життєзміняювальної роботи є мистецтво роботи з суб'єктивністю, веде до визнання того принципово важливого факту, що основним інструментом фасилітатора є він сам, а не процедури, алгоритми, технології чи сценарії взаємодії.

Базуючись на соціально-психологічних підходах, у подальшому Д. Б'юджентал наголошує на неоднозначності сприймання педагогом своєї взаємодії з учнями, що призводить до певної методологічної невизначеності, поліпарадигмальності, з одного боку, та до актуалізації стійкості до умов невизначеності як чинника розвитку [3]. Відповідно, толерантність до невизначеності стає однією з провідних характеристик фасилітативного педагога, здатного до створення вільного освітнього середовища альтернатив.

Нові поняття «педагог-фасилітатор», «педагогічна фасилітація» у педагогіці і психології виникають на основі теорій, запропонованих у 50-х рр. XX ст. К. Роджерсом разом з іншими представниками гуманістичної психології, зокрема у праці «Свобода навчатися» [7].

Сьогодні вивчення фасилітативності (у працях В. Абрамова, І. Авдєєвої, О. Андрєєва, А. Болотовой, О. Врубльовської, О. Дімової, О. Кондрашихіної, О. Левченко, П. Лушина, Г. Межиної, Л. Петровської, О. Шахматової та ін.) охоплює характеристику суті, змісту та структури цього феномену, розкриття властивостей суб'єктів такої взаємодії, дослідження технологій фасилітативного впливу, аналіз чинників формування фасилітативної компетентності тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Отже, педагогічна фасилітація порівняно нове поняття, активно втім наразі використовуване у педагогіці та педагогічній психології. Позитивний вплив на учня, групу з метою створення сприятливої атмосфери, підвищення впевненості учнів у своїх силах, стимулювання і підтримка у них потреби у самостійній продуктивній діяльності стають основними орієнтирами при аналізі феномену педагогічної фасилітації.

Під педагогічною фасилітацією зазвичай розуміють створення такої взаємодії, коли актуалізується індивідуальний досвід учасників, відбувається взаємодія та взаємотрансляція індивідуальних контекстів розуміння навчальної інформації, виникає необхідність і можливість оперативного та індивідуально мотивованого застосування оновленого досвіду, тобто відбувається становлення суб'єктності як стильової характеристики навчальної діяльності [1]. Опора на суб'єктний досвід учнів стає головним фасилітативним фактором, оскільки саме за таких умов уможливується особистісний їх розвиток.

Таке розуміння педагогічної фасилітації робить її основою гуманістичного навчання, основною метою якого є розвиток прагнення і здатності до самостійності, саморозвитку і самореалізації особистості.

Водночас слід підкреслити, що педагогічна фасилітація є складним інтегративним утворенням, розвиток якого під час оволодіння професійною діяльністю обумовлений індивідуальнотипологічними і соціальними чинниками життєдіяльності вчителів [5].

Педагогічну фасилітацію визначають як вид педагогічної взаємодії, яка забезпечує усвідомлений, інтенсивний і продуктивний розвиток, саморозвиток її учасників і яка ставить за головну мету діяльності створення сприятливих передумов для реалізації внутрішніх сил кожної особистості [11].

Фасилітативна педагогічна взаємодія вважається ефективною, якщо вона виступає засобом розвитку її учасників – тобто не тільки учнів, а й

їх учителя. Сформульовані К. Роджерсом умови ефективності такої взаємодії зводяться до кількох педагогічних вимог, адресованих учителям та всім, хто безпосередньо займається вихованням. Вони полягають у тому, щоб бути щирим, правдивим і гідним довіри; мати щасливу вдачу та зазнавати теплих почуттів, симпатії до вихованця, навіть якщо в окремі моменти він завдає прикрощів, викликає почуття невдоволення.

Педагог має вчитись не зазіхати на особисту незалежність і свободу підопічного та дозволяти йому мати власну думку та індивідуальні особливості; намагатись повного мірою зрозуміти його внутрішній світ, бачити його таким, яким він є насправді. Сприймаючи вихованця як істоту, що розвивається, фасилітатор дає йому зрозуміти, що вихованець є індивідуальністю, яку вчитель приймає у багатьох її проявах.

Окреслені вище принципи лежать в основі центрованої на учневі гуманістичної системи *значущого* навчання, результатом якого є не накопичення фактів, а зміна особистості учня, його поведінки та Я-концепції. У процесі такого навчання учні розв'язують проблеми, що їх цікавлять і є значущими для них.

Фасилітатор у спілкуванні з учнями відчуває себе конгруентно, тобто поводить вільно, автентично, відіграючи роль помічника і стимулятора значущого навчання. Проявляючи безумовно позитивне ставлення до учня, фасилітативний педагог здатен проникати у його внутрішній світ, зрозуміти його, дивитися на речі і явища його очима, залишаючись при цьому самим собою [7].

Очевидно, що окрім ситуативного впливу на конкретні ситуації навчання у вищому навчальному закладі, слід говорити також про вплив індивідуально-психологічних та типологічних (когнітивних, мотиваційних, емоційно-вольових, характерологічних та ін.), соціальних і демографічних (етнокультурна належність, гендерна ідентичність, стать, вік, професія) факторів формування фасилітативної компетентності майбутнього педагога.

Слідування педагогом принципам співпраці та фасилітації серед іншого стає передумовою для розвитку комунікативної культури учнів, а відтак – для розвитку їх власної фасилітативності.

Узагальнюючи позиції таких дослідників, як І. Авдеєва, О. Андрєєв, О. Кондрашихіна, О. Шахматова та ін., виділяємо такі найбільш значущі характеристики педагогічної фасилітативної взаємодії:

- співпраця: взаємодія педагога з учнями та учнів між собою ґрунтується на розумінні і підтримці. Організація діяльності та взаємодії спрямована на конструктивне вирішення проблемних завдань;
- власна позиція: за кожним учасником взаємодії визнається право на власну думку, позицію, що має на увазі щире зацікавлення у думці інших і не нав'язуванні власної думки;
- індивідуальність та рівність: кожен суб'єкт визнається неповторною особистістю, рівною серед інших у прояві своєї індивідуальності;
- саморозкриття: фасилітатор педагогічно грамотно і відкрито виявляє свої власні почуття й емоційні переживання, знімаючи психологічні бар'єри відчуженості між учасниками взаємодії;
- залученість кожного до спільної діяльності (партисипативність): співучасть учнів в організації діяльності з педагогом, спільне прийняття рішень про форми, способи і норми здійснення взаємодії, колективна відповідальність за прийняті рішення;
- організація простору: фасилітативна організація простору дозволяє вільно встановлювати зоровий контакт, виконувати спільні дії, обмінюватися вербальними і невербальними засобами комунікації, емоційними станами, забезпечуючи зворотній зв'язок і взаєморозуміння [1; 5; 6; 12].

У реальній діяльності вчителя прояв професійної компетентності забезпечується єдністю всіх змістовно-операційних і мотиваційно-ціннісних структур, знаходиться у тісному взаємозв'язку з професійною майстерністю, професійною культурою, професійною й особистісною готовністю.

Ми визначаємо педагогічну фасилітацію як один із ключових чинників професіоналізму педагога, оскільки вона включає у себе як особистісні риси та характеристики (спрямованість, установки, відносини, мотиви та цінності), так і їх професійне втілення у діяльності та спілкуванні (індивідуальний стиль діяльності, комунікативна компетентність та ін.).

Професійна компетентність учителя є інтегративною характеристикою, яка відображає реальне оволодіння універсальними вміннями, набуття відповідного досвіду і розвиток необхідних для певної діяльності здібностей, що забезпечують успішне творче вирішення різних проблем і завдань. Як інтеграція інформації (комплексу різнобічних знань) та досвіду на основі професійно значущих особистісних якостей професійно-педагогічна компетентність формує потенціал творчого педагога [8].

Оскільки теоретична концептуалізація проблеми формування професійної компетентності вчителя у сучасній науці покликана у цілому виявити відповідність досліджуваного феномену запитам сучасного суспільства, основною вимогою якого, у свою чергу, є утворення гуманістичного освітнього середовища, педагогічна фасилітація як засіб становлення такого середовища стає системоутворювальним чинником професійної компетентності вчителя.

Описане вище зумовлює появу у психолого-педагогічній теорії комплексу нових понять, зокрема «фасилітативної технології» та «фасилітативної компетентності».

Фасилітативна технологія передбачає комплекс алгоритмів та прийомів організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками педагогічного процесу, що заснований на використанні їх особистого досвіду та спрямований на створення умов для розвитку суб'єктного досвіду, становлення здатності до творчості, самоактуалізації у навчальній та інших доступних сферах життєдіяльності. Фасилітативна педагогічна технологія постає як єдність принципів діяльності фасилітатора і способів їх реалізації в освітній взаємодії.

Найважливішими характеристиками фасилітативних технологій, пов'язаними зі змістовно-цільовими та структурними особливостями фасилітативної взаємодії є їх суб'єктна спрямованість, недирективна інтерактивність, контекстність, динамічна багатозадачність [1].

Під фасилітативною компетентністю розуміється інтегративне особистісне утворення педагога, що відображає рівень його здатності і готовності до стимулювання розвитку особистісного потенціалу учнів як суб'єктів когнітивної діяльності за рахунок особливого стилю їх взаємодії.

Як будь-яке інтегративне особистісне утворення, фасилітативна компетентність має складну структуру і включає мотиваційну, когнітивну, операційно-діяльнісну і рефлексивну компетентності, які розглядаються як компоненти фасилітативної.

Ключовим компонентом фасилітативної компетентності є *мотиваційний*, який полягає в усвідомленні необхідності диверсифікації освіти на основі зміни рольової позиції педагога з транслятора знань на фасилітатора навчання з подальшою зміною підходів в організації як власної діяльності, так і діяльності учнів з орієнтацією на довгострокові ефекти навчання, саморозвитку та самореалізації; позитивною спрямованістю на здійснення фасилітуючої діяльності.

Когнітивний компонент передбачає наявність знань про сутність фасилітації, ціннісно-акмеологічні, андрагогічні і синергетичні засади фасилітативної взаємодії, рушійні сили освітнього процесу і технології фасилітативного навчання.

Операційно-діяльнісний компонент передбачає оволодіння навичками і вміннями застосування технології фасилітуючого навчання, принципами побудови якого є усвідомлення освітніх потреб суб'єктів навчання, стимулювання суб'єктного досвіду учня на основі застосування синергетичних організаційних форм і методів, які активізують пізнавальну діяльність учнів.

Рефлексивний компонент полягає у здатності аналізу власної навчальної, квазіпрофесійної, професійної діяльності, пов'язаної зі здійсненням фасилітуючого навчання, у ході котрого здійснюється свідомий контроль за результатами своїх професійних дій, самооцінка позиції в освітньому процесі, осмислення власних дій, їх цілей, змісту, методів, результатів, причин і наслідків, творче осмислення і подолання проблемних моментів [8].

Очевидно, що формування фасилітативної компетентності вчителя стає можливим завдяки поєднанню теоретико-методичної підготовки вчителів до фасилітуючої діяльності в освітньому процесі та організації гуманістично орієнтованого педагогічного спілкування, яке сприяє розвитку ціннісних установок у майбутніх педагогів на істинність, відкритість, емпатійність та конгруентність у спілкуванні [5].

Висновки. Сучасні антропоцентричні суспільні тенденції та процеси гуманізації формують соціальне замовлення на спеціалістів гуманітарної сфери, спрямованих на гуманістичну парадигму стосунків, яка передусім виявляється у фасилітативній взаємодії з партнерами: недирективному управлінні, створенні розвивального середовища співпраці та творчості. Саме тому дослідники звертають особливу увагу на вивчення розвивальних стратегій психологічного впливу, які засновані на міжсуб'єктному розумінні детермінації психічного у людині та вірі у її позитивний потенціал, необмежені можливості постійного розвитку і самовдосконалення.

Практично всі науковці, що опікуються проблемами підготовки педагогічних кадрів, підкреслюють цінність учителя, значущість розвитку його професійних, зокрема фасилітативних якостей, для оновлення освітньої системи і вдосконалення навчально-виховного процесу у шко-

лі. Розвиток інтелектуального та культурного потенціалу українського вчителя, формування педагога гуманістичного спрямування як однієї з найвищих цілей сучасного суспільства – одна з першочергових цілей вітчизняного освітнього простору та суспільний пріоритет. У першу чергу, це вчитель, який організовує розвивальне освітнє середовище – середовище особистісного зростання, а не механічного накопичування знань. У такому середовищі розвиваються всі його учасники: як учні і вчитель, так і батьки та інші значущі інші, залучені до нього.

Аналіз професійних задач педагога, а також вимог, які висуває до нього суспільство, показує, що фасилітативна компетентність входить до структури професійної компетентності вчителя, виявляючи себе як стрижнева її ознака, а отже, виступаючи професійно значущим особистісним утворенням, що дозволяє вирішувати ключові фахові задачі.

Багатогранність феномену, що розглядається, підкреслює те, що його розглядають як категорію педагогіки, технологію навчання, ефективний механізм управління навчанням, феномен міжособистісного спілкування, провідний вид професійно-педагогічної діяльності, компонент професійно-педагогічної культури і провідну компетентність педагога.

Психолого-педагогічною наукою здійснюються спроби аналізу фасилітації у педагогічній практиці, готовності до здійснення такого впливу, визначення умов формування навичок педагогічної фасилітації у майбутніх спеціалістів. Однак, цілісної теорії фасилітації наразі не сформовано: немає єдиного уявлення про фасилітацію, готовність до її здійснення, відсутня розроблена структура готовності до фасилітації, не визначені структурно-змістові характеристики фасилітативної компетентності.

Враховуючи актуальність розвитку фасилітативної компетентності як професійно важливої характеристики та умови професійної успішності, можна зробити висновок про недостатність її стихійного розвитку та необхідність її формування під час навчання у виші.

Розробка як теоретичного підґрунтя проблематики фасилітативної компетентності педагога, так і підходу, спрямованого на її формування, за умов усталення особистісно-орієнтованої парадигми освіти видаються сьогодні вельми актуальними. При цьому багатогранність фасилітативності та соціальна бажаність її прояву вказують на необхідність деталізованої діагностики факторів формування фасилітативної компетен-

тності, яка була б економічною, валідною, надійною та, за можливості, стандартизованою.

Список використаних джерел

1. Авдеева И. Н. Психологическая характеристика фасилитативных педагогических технологий. Часть 1: Субъектная направленность / И. Н. Авдеева // Горизонты образования. — №2 (35). — 2012. — С. 37—43.
2. Авдеева И. М. Принципы педагогической фасилитации / И. М. Авдеева // Научные записки Института психологии им. Г. С. Костюка АПН Украины За ред. академика С. Д. Максименка. — К.: Главник, 2005. — Вып. 26. В 4-х т., т. 1. — С. 24—28.
3. Братченко С. Л. Экзистенциальная психология глубинного общения. Уроки Джеймса Бюдзентала / С. Л. Братченко. — Москва: Смысл, 2001. — 197 с.
4. Доман Г. Как развить интеллект ребенка / Доман Г., Доман Д., Эйзен С. — М.: АСТ, 2000. — 320 с.
5. Жижина И. В. Психологические особенности развития фасилитации педагога: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 «Педагогическая психология» / И. В. Жижина. — Екатеринбург, 2000. — 153 с.
6. Кондрашихина О. О. Формування здатності до фасилітаційних впливів у майбутніх практичних психологів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук / О. О. Кондрашихина. — К., 2004. — 20 с.
7. Роджерс К. Свобода учиться / К. Роджерс, Дж. Фрейберг. — М.: Смысл, 2002. — 527 с.
8. Савельева С. С. Педагогические условия формирования профессиональной компетентности учителя в образовательном процессе вуза: монография / С. С. Савельева. — Воскресенск, 2012.
9. Социальная психология: [учеб. пособие / отв. ред. А. Л. Журавлев]. — М.: ПЕРСЭ, 2002. — 351 с.
10. Тимонина Л. И. Социально-педагогическая фасилитация учебной деятельности неуспевающих школьников-подростков: дис. на соискание науч. степени канд. психол. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)» / Л. И. Тимонина. — Кострома, 2002. — 212 с.
11. Фісун О. В. Формування фасилітуючої позиції вчителя у системі науково-методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу / О. В. Фісун // Педагогіка і психологія: зб. наук. пр. — 2010. — Вип. 36. — С. 20—27.
12. Шахматова О. Н. Педагогическая фасилитация: особенности формирования и развития / О. Н. Шахматова // Научные исследования в образовании. — 2006, № 3. — С. 118—125.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Avdeeva I. N. Psihologicheskaya harakteristika fasilitativnyh pedagogicheskikh tekhnologij. CHast' 1: Sub»ektnaya napravlennost' / I. N. Avdeeva // Gori-zonty obrazovaniya. — №2 (35). — 2012. — S. 37—43.
2. Avdeeva I. M. Principi pedagogichnoï fasilitacii / I. M. Avdeeva // Naukovi zapiski Institutu psihologii im. G. S. Kostyuka APN Ukraïni Za red. akademika S. D. Maksimenka. — K.: Glavnik, 2005. — Vip. 26. V 4-h t, t. 1. — S. 24—28.
3. Bratchenko S. L. EHkzistencial'naya psihologiya glubinnogo obshcheniya. Uroki Dzhejmса Byudzhtentalа / S. L. Bratchenko. — Moskva: Smysl, 2001. — 197 s.
4. Doman G. Kak razvit' intellekt rebenka / Doman G., Doman D., EHjzen S.. — M.: AST, 2000. — 320 s.
5. ZHizhina I. V. Psihologicheskie osobennosti razvitiya fasilitacii pedagoga: dis. ... kand. psihol. nauk: 19.00.07 «Pedagogicheskaya psihologiya» / I. V. ZHizhina. — Ekaterinburg, 2000. — 153 s.

6. Kondrashihina O. O. Formuvannya zdatnosti do fasilitacijnih vpliviv u majbutnih praktichnih psiho-logiv: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenya kand. psih. nauk / O. O. Kondrashihina. — K., 2004. — 20 s.
7. Rodzhers K. Svoboda uchit'sya / K. Rodzhers, Dzh. Frejberg. — M.: Smysl, 2002. — 527 s.
8. Savel'eva S. S. Pedagogicheskie usloviya formirovaniya professional'noj kompetentnosti uchitelya v obrazovatel'nom processe vuza: monografiya / S. S. Savel'eva. — Voskresensk, 2012.
9. Social'naya psihologiya: [ucheb. posobie/ otv. red. A. L. ZHuravlev]. — M.: PERSEH, 2002. — 351s.
10. Timonina L. I. Social'no-pedagogicheskaya fasilitaciya uchebnoj deyatel'nosti neuspelayushchih shkol'nikov-podrostkov: dis. na soiskanie nauch. stepeni kand. psih. nauk: 13.00.02 «Teoriya i metodika obucheniya i vospitaniya (po oblastyam i urovnjam obrazovaniya)» / L. I. Timonina. — Kostroma, 2002. — 212 s.
11. Fisun O. V. Formuvannya fasilituyuchoї pozicii vchitelya u sistemi naukovu-metodichnoї roboti zagal'no-osvitn'ogo navchal'nogo zakladu / O. V. Fisun // Pedagogika i psihologiya: zb. nauk. pr. — 2010. — Vip. 36. — S. 20—27.
12. SHahmatova O. N. Pedagogicheskaya fasilitaciya: osobennosti formirovaniya i razvitiya / O. N. Shahmatova // Nauchnye issledovaniya v obrazovanii. — 2006, № 3. — S. 118—125.

ШЕВЧЕНКО К. А.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ФАСИЛИТАЦИЯ В КОНТЕКСТЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ

Утверждается, что современные антропоцентрические общественные тенденции и процессы гуманизации формируют социальный заказ на специалистов гуманитарной сферы, направленных на гуманистическую парадигму отношений, которая прежде всего проявляется в фасилитативном взаимодействии с партнерами: недирективном управлении, создании развивающей среды сотрудничества и творчества. Именно поэтому исследователи обращают особое внимание на изучение развивающих стратегий психологического воздействия, которые основаны на межсубъектном понимании детерминации психического в человеке и вере в его положительный потенциал, неограниченные возможности постоянного развития и самосовершенствования.

Ключевые слова: педагогическая фасилитация, фасилитативная компетентность, субъект-субъектное взаимодействие, образовательная среда, фасилитативное влияние.

SHEVCHENKO K. A.

HEDAGOGICAL FACILITATION IN THE CONTEXT OF TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCE

The paper summarizes the conceptual position of the main approaches to the study of teacher facilitation as an essential characteristic of humanistic student-centered learning. It is alleged that the modern anthropocentric social trends and processes of humanization form of social order specialists humanitarian sphere aimed at humanistic paradigm of relationship which first appears in fasylitativnyy interaction with partners: non-legislative government, creating developmental environment of cooperation and creativity. That is why researchers pay particular attention to the study of developmental strategies of psychological impact, based on mizhsub'yektnomu understanding mental determination in man and faith in its positive potential, unlimited possibilities of continuous development and improvement. Emphasized the value of teacher professional development of its significance, particularly fasylitativnyh qualities to upgrade the educational system and improvement of the educational process at school. The development of intellectual and cultural potential of Ukrainian teacher, teacher formation humanistic orientation as one of the highest goals of modern society – one of the primary goals of national education space and a public priority. First of all, it is the teacher who organizes developmental learning environment – an environment of personal growth, rather than mechanical accumulation of knowledge. In this environment, developing all its members: students and teachers as well as parents and other significant others involved in it.

Keywords: learning environment, teacher facilitation, subject-subject interaction, facilitation competence, facilitation technology, facilitation learning, facilitation impact, facilitation activities.

Стаття надійшла до редколегії 05 вересня 2014 року